

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

«ДЕКОРАТИВНО-УЖИТКОВЕ МИСТЕЦТВО»

Початковий, основний та вищий рівні

«Схвалено науково-методичною комісією з позашкільної освіти науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України» (протокол №3 від 29.12.2015).

*Автори: І. В. Вержбицька, керівник
Зразкового художнього колективу
«Студія образотворчого
мистецтва «Бджілка»»,
керівник гуртка-методист
Центру дитячої та
юнацької творчості «Шевченківець»,
Л. Ю. Лебідь, педагог Зразкового
художнього колективу
«Студія образотворчого
мистецтва «Бджілка»»,
керівник гуртка-методист
Центру дитячої та юнацької
творчості «Шевченківець»,
м. Києва.*

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Декоративно-ужиткове мистецтво є невід'ємною частиною художньої культури, воно єднає минуле із сьогоденням, зберігаючи національні художні традиції. Цей вид мистецтва належить до сфер створення матеріальних та духовних цінностей і є потужним джерелом досвіду людства, яке живить сучасну художню культуру. Актуальність навчальної програми пов'язана з посиленням ролі декоративного мистецтва у сучасному житті, а також зростанням інтересу до народної творчості та новітніх технік декорування, що в свою чергу, визначає актуальність та доцільність його вивчення.

Особливої уваги у вирішенні проблем позашкільної освіти набувають питання розвитку художніх здібностей дітей, формування основ художньоестетичної культури. Створення навчальної програми обумовлено необхідністю формуванню різносторонньо розвиненої особистості, розвитку інтересу до культури рідного краю та надбань світової культури, поваги до мистецьких здобутків народних майстрів, вихованню патріотизму, самореалізації та подальшому професійному самовизначенню вихованців.

Специфіка програми полягає у тому, що вона є комплексною, в ній поєднано розмаїття видів декоративно-ужиткового мистецтва як окремих дисциплін, які викладаються з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей дітей.

Особливий акцент у змісті програми зроблено на послідовне засвоєння мистецьких стилів та явищ художньої культури через практичне застосування видів та технік декоративно-ужиткового мистецтва у виготовленні стилізованих виробів, присвячених певному періоду української історії, починаючи з давніх

часів і до сьогодні. Зміна видів творчої діяльності дозволяє не згаснути інтересу до занять та робить процес навчання більш ефективним.

Навчальна програма «Декоративно-ужиткове мистецтво» реалізується у гуртках художньо-естетичного напрямку та спрямована на вихованців віком від 6 до 18 років.

Програма включає три освітні рівні:

початковий рівень, розрахований на 1 рік навчання – 144 год. на рік (4 год./тиждень);

основний рівень, розрахований на 4 роки навчання: перший - другий роки навчання – 144 год. на рік (4 год./тиждень); третій – четвертий роки навчання – 216 год. на рік (6 год./тиждень);

вищий рівень, розрахований на 1 рік навчання - 324 год. на рік (9 год./тиждень).

Метою навчальної програми є створення умов для творчого розвитку дітей засобами декоративно-ужиткового мистецтва.

Основні завдання навчальної програми:

- ознайомити із декоративно-ужитковим мистецтвом України, багатством та різноманітністю його видів, особливістю його мови, засобами художньої виразності;

- надати знання з основ образотворчої грамоти;

- навчити працювати в різних техніках, створювати предмети декоративноужиткового мистецтва;

- розвинути естетичний та художній смак дитини, творчі здібності, образне мислення;

- виховати духовно багату особистість з активною громадянською позицією;

- допомогти вихованцям у професійному самовизначенні;

- розвинути позитивні якості особистості: працелюбство, наполегливість у досягненні мети, відповідальність за результат власної діяльності.

Програма побудована концентричним способом, що дозволяє кожен тематичний розділ вивчати поглиблено та з урахуванням їх взаємозв'язку. До програми включені наступні тематичні розділи:

- основи образотворчої грамоти;

- декоративний розпис;

- писанкарство;

- ліплення з пластичних матеріалів;

- паперопластика;

- традиційні та сучасні види декоративно-ужиткового мистецтва;

- основи конструювання та дизайну (для вищого рівня).

У розділі «**Основи образотворчої грамоти**» гуртківці послідовно

ознайомлюються із видатними явищами українського декоративно-ужиткового мистецтва як частини світової культури, вивчають необхідні для творчої

діяльності дисципліни: композицію та основи кольорознавства. Виходячи із поставлених завдань і цілей та враховуючи можливості певного матеріалу, діти навчаються використовувати необхідні виразні засоби, композиційні закони, вивчають колірні системи, декоративну виразність кольору, закони гармонії. Розділ **«Декоративний розпис»** становить основу програми і займає найбільшу кількість годин. Діти вчать стилізувати природні форми, будувати візерунки, пізнають закони композиції, опановують навички роботи з фарбами, вивчають народну творчість, знайомляться із різноманітними техніками розпису. На заняттях декоративного розпису діти опановують мистецтво петриківського розпису, розпису по тканині, розпису скла (вітражними фарбами), розпису кераміки.

У розділі **«Писанкарство»** передбачено ознайомлення зі звичаями та обрядами, пов'язаними з виготовленням та використанням писанок, вивчення символіки малюнків та кольорової гами, оволодіння різноманітними техніками оздоблювання яєць.

У розділі **«Ліплення з пластичних матеріалів»** передбачено вивчення різноманітних технік для створення об'ємних і рельєфних образів із різних пластичних матеріалів. Діти засвоюють прийоми ліплення з глини, солоного тіста, воску, пластичних мас, пластиліну та технологію обробки та декорування поверхні виробів.

У розділі **«Паперопластика»** об'єднано мистецтво конструювання та моделювання паперових художніх композицій на площині та створення тривимірних скульптур. До цього розділу входять традиційні українські витинанки, квілінг, орігамі, пап'є-маше тощо. Об'єктами для зображення в цій техніці може бути все: фрукти, квіти, комахи, птахи, тварини, риби, люди, моделі машин, архітектурні елементи, упаковки, об'ємно-просторові макети. До розділу **«Традиційні та сучасні види декоративно-ужиткового мистецтва»** включені ознайомчі заняття із таких видів декоративно-ужиткового мистецтва, які потребують значного часу на засвоєння техніки (вишивка, мереження) або заготовки великої кількості сировини (флористика), спеціальної технічної бази (гончарство, ковальство, різблярство, ювелірні вироби, емалі), а також практичні заняття із опанування сучасних способів декорування (декупаж, патинування, лакування тощо.).

Розділ **«Основи конструювання та дизайну»** пропонується для вищого рівня навчання. Він об'єднує теоретичні знання та практичні завдання з художньо-конструкторської діяльності.

Програма передбачає проведення групових та індивідуальних занять із використанням сучасних традиційних та інноваційних педагогічних та інформаційних технологій, виставки, конкурси, майстер-класи, екскурсії, імпровізації, пізнавальні ігри, навчальні дискусії тощо. Заняття організовуються

за законами декоративно-ужиткового мистецтва, що передбачають систему композиційних закономірностей, а саме: традиції, закони цілісності, тектоніки, засоби виразності. Для посилення сприйняття доцільно використовувати синтез мистецтв.

Методами опрацювання навчального матеріалу (залежно від віку гуртківців) є: словесні, наочні, пояснювально-ілюстративні (розповідь, пояснення, бесіда, ілюстрація, демонстрація, дискусія тощо), репродуктивні (відтворювальні), тренінгові (розвиток знань, набуття вмінь і навичок), частково-пошукові (виконання за зразком, під керівництвом педагога).

З метою розвитку та підтримки обдарованих і талановитих вихованців, здобуття ними практичних навичок і для задоволення їхніх потреб у професійному самовизначенні, на вищому освітньому рівні можна використовувати індивідуальне навчання.

Формами контролю за результативністю навчання є підсумкові заняття, участь в конкурсах, виставках, фестивалях.

Основний рівень, перший рік навчання НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

<i>Розділ, тема</i>	<i>Кількість годин</i>		
	<i>теоретичних</i>	<i>практичних</i>	<i>усього</i>
Вступ	2	-	2
Розділ 1. Основи образотворчої грамоти	8	28	36
1.1. Витоки декоративно-ужиткового мистецтва	2	8	10
1.2. Композиція	4	12	16
1.3. Кольорознавство	2	8	10
Розділ 2. Декоративний розпис	4	14	18
2.1. Слобожанський розпис	2	10	12
2.2. Майстри декоративного розпису	2	4	6
Розділ 3. Писанкарство	4	10	14
3.1. Символіка в писанкарстві	2	4	6
3.2. Типи писанок за побудовою орнаменту	2	6	8
Розділ 4. Ліплення із пластичних матеріалів	4	12	16
4.1. Ліплення із солоного тіста	2	4	6

4.2. Ліплення з полімерної глини	2	8	10
Розділ 5. Паперопластика	6	18	24
5.1. Об'ємні вироби з паперу	2	4	6
5.2. Оригамі	2	6	8
5.3. Пап'є – маше	2	8	10
Розділ 6. Традиційні та сучасні види декоративно-ужиткового мистецтва	8	24	32
6.1. Плетіння зі смужок тканини	2	8	10
6.2. Колаж	2	4	6
6.3. Вишивка	2	8	10
6.4. Килимарство	2	4	6
Підсумок	-	2	2
Разом	36	108	144

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Вступ (2 год.)

Теоретична частина. Мета та завдання гуртка. Ознайомлення з планом роботи на навчальний рік. Правила поведінки в колективі. Організаційні питання. Санітарно-гігієнічні норми та правила безпеки праці на заняттях. Організація робочого місця. Осередки народного мистецтва в Україні.

Розділ 1. Основи образотворчої грамоти (36 год.)

1.1. Витоки декоративно-ужиткового мистецтва (10 год.)

Теоретична частина. Скіфська культура. «Звірячий стиль» скіфського золота.
Практична частина. Відвідування краєзнавчих та історичних музеїв, тематичних та художніх виставок. Замальовки скіфських орнаментів. Орнаментальна композиція «Скіфське золото».

1.2. Композиція (16 год.)

Теоретична частина. Композиційні прийоми. Симетрія, асиметрія. Статика, динаміка, правила передачі спокою та руху. Фактура. Текстура.
Практична частина. «Квіти та листя» (стрічка, коло). Симетрична композиція «Дерево Життя» (витинанка). Статична композиція «Дім», «Вітрячок», «Вежа» (аплікація). Динамічна композиція «Вітер», «Хвилі». Безпредметні аплікації із кольорового паперу та картону різних фактур та текстур. Колаж «Подруги» із тканини та хутра різної фактури.

1.3. Кольорознавство (10 год.)

Теоретична частина. Кольорове коло. Основні та додаткові кольори. Насиченість кольору. Теплі та холодні кольори. Розтяжка кольору.

Практична частина. Композиції у теплих та холодних тонах із виконанням розтяжок кольору «Соняхи», «Космос».

Розділ 2. Декоративний розпис (18 год.)

2.1. Слобожанський розпис (12 год.)

Теоретична частина. Слобожанський (старобельський) розпис - техніка пальцевого розпису. Характерні особливості. Технологічні карти.

Практична частина. Навчальні вправи: «Квіти», «Бутони», «Листя», «Ягоди», «Зернятко». Виконання композицій в техніці слобожанського розпису на кольоровому фоні (теми за вибором). Підготовка та проведення виставки робіт вихованців.

2.2. Майстри декоративного розпису (6 год.)

Теоретична частина. Творчість народних митців Ганни Собачко-Шостак, Параски Власенко.

Практична частина. Виконання декоративних композицій «Осіннє диво», «Журавлики».

Розділ 4. Ліплення із пластичних матеріалів (16 год.)

4.1. Ліплення із солоного тіста (6 год.)

Теоретична частина. Рецептúra приготування солоного тіста. Умови зберігання сировини та готових виробів. Фарбування виробів із пластичних матеріалів.

Практична частина. Ліплення фігурок тварин за мотивами «звірячого стилю» скіфського золота (олень, птахи, лев, кабан). Підготовка та проведення виставки робіт вихованців.

4.2. Ліплення з полімерної глини (10 год.)

Теоретична частина. Специфіка роботи із полімерною глиною. Інструменти. Текстурний ефект на виробах із глини.

Практична частина. Ліплення прикрас у стилі скіфських ювелірних виробів. Оздоблення декоративними деталями предметів побуту (рамок, вазонів, тощо). Композиція «Скіфи». Створення текстурного ефекту за допомогою мішковини, сітки, виделки тощо.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці (учні, слухачі) мають знати:

- ✓ осередки народного мистецтва в Україні;
- ✓ основні відомості про мистецтво Скіфської доби;
- ✓ основні композиційні прийоми;
- ✓ кольорове коло та властивості кольору;
- ✓ особливості Слобожанського розпису;
- ✓ основні символи в писанкарстві та технологію виконання писанки;
- ✓ специфіку роботи з різними пластичними масами;
- ✓ прийоми роботи з папером у техніках оригамі та пап'є-маше;
- ✓ способи плетіння зі смужок тканини, із шнурів, стрічкових матеріалів;

- ✓ способи плетіння на натягнутій основі;
- ✓ колаж, вишивку, килимарство, як види декоративно-ужиткового мистецтва.

Вихованці (учні, слухачі) мають вміти:

- ✓ виконувати композиції, використовуючи засвоєні композиційні прийоми;
- ✓ використовувати прийоми пальцевого розпису;
- ✓ виконувати писанки «сорококлінець», «сакви-бесаги», «циганські дороги»;
- ✓ виконувати декоративне оздоблення поверхні виробів за ескізами у вивчених- протягом року техніках;
- ✓ працювати із різними пластичними матеріалами, декорувати поверхню- готових виробів;
- ✓ виконувати вироби з паперу у засвоєних техніках;
- ✓ працювати з текстильними матеріалами у засвоєних техніках

Вихованці (учні, слухачі) мають набути досвід:

- ✓ використання засвоєних художніх технік для створення декоративних виробів;
- ✓ аналізу та оцінювання творів декоративно-ужиткового мистецтва.